

НАЦИОНАЛНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ, ПОСВЕТЕНА НА ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТ ПРОФ. Д-Р ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН

На 30 и 31 март 1995 г. във Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий” се проведе организираната от Катедрата по съвременен български език и подкрепена от Дружеството на филолозите българисти и Съюза на учените в България национална научна конференция, посветена на член-кор. проф. д-р Любомир Андрейчин. Гости бяха професори, доценти, асистенти и преподаватели от София, Пловдив, Шумен, Русе и Бургас. Откривайки конференцията, проф. Р. Русенов отбеляза, че тя е “малък знак на уважение и признателност” към учения, подкрепил предложението второто в България висше училище да е във В. Търново и като член на Академическия съвет на Висшия педагогически институт “Братя Кирил и Методий” тогава помогнал за формирането и утвърждаването му като научен център със собствени кадри.

В пленарното заседание на конференцията бяха изслушани три доклада. М. Вененов изнесе първия от тях — на тема “Проф. д-р Любомир Андрейчин и българската социолингвистика”, в който постави въпроса за насочването на проф. Андрейчин към системни занимания с проблемите на речевата култура. Авторът подчерта изключителното чувство на учения за връзката между общественото развитие и езиковите процеси, обосновавайки своя краен извод, че проф. Л. Андрейчин не се е занимавал със социолингвистика в буквалния смисъл, но с интуицията и с езиковата си култура е разработил редица въпроси, които днес отнасяме към нея, при това без да пренася механично чужди идеи. Вторият пленарен доклад — “Любомир Андрейчин и българската стилистика”, изнесе Хр. Станева. Използувайки неговата студия за езика и стила на Л. Каравелов, Хр. Станева анализира редица стилистични проблеми и идеи в творчеството на Л. Андрейчин, който, поставяйки основни теоретични въпроси на стилистиката — за функционалните стилове и собствено лингвистичното им дефиниране и класификация, за художествения и разговорния стил като подсистеми на книжовния език, за езиковото майсторство и т. н., в същото време в своите езиково-стилистични анализи проучва конкретните средства на словесната образност — метафората, метонимията, сравнението в семантичен, структурен и психолингвистичен план, разглежда проблема за връзката на стилистиката с граматическите и лексиколожките проучвания и т. н. “Проф. д-р Любомир Андрейчин — формиране на учения” бе темата на третия пленарен доклад,

изнесен от Р. Русинов. Той запозна слушателите с множество факти от живота на Л. Андрейчин — от неговото детство и семейството му, през годините в училище, до Ягелонския университет, свързвайки името на Андрейчин с имена в славянското и европейското езиковедие като Куртене, Сосюр, Мейе и Розвадовски. Голяма част от биографичните детайли бяха представени въз основа на собствените думи на проф. Л. Андрейчин, изказани пред Р. Русинов, и събуди интереса не само на младите в аудиторията, но и на онези, които са познавали проф. Андрейчин лично. Така докладът бе естествено продължен от импровизираните разкази-слова за Л. Андрейчин от неговите бивши асистенти М. Виденов и П. Пашов, които си спомниха за него като за “човека институт” (М. Виденов) и “явление не само като езиковед, но и в българската култура въобще” (П. Пашов). Работата на конференцията продължи в четири научни секции.

В секция “История на езика” Р. Цойнска представи своя доклад за “Възрожденските граматика и унификационните процеси в българския книжовен език след Освобождението”. Авторката анализира конкретно отделни нормативни черти и проявлението им в граматиките на Н. Рилски, И. Богоров, Ив. Момчилов, братя Цанкови, Н. Геров, Й. Груев, Г. Миркович, Т. Шишков и др. Въз основа на приведения богат илюстративен материал Р. Цойнска стига до извода, че през Възраждането няма условия за завършване на унификационните процеси, които само се подготвят, няма и единна общоприета граматика, необходимостта от която се осъзнава. К. Вачкова предложи на аудиторията наблюденията си върху две неизвестни писма на Ив. Момчилов до Васил Д. Стоянов, които допълват представата за теоретическите възгледи на двамата създатели на Търновската книжовна школа, показват живата връзка между строителите на Възраждането и са документ за единството между теорията и езиковата практика на своя автор. Чрез своя доклад “Списание “Български книжици” и въпросите на езиковото строителство през 40-те — 60-те години на XIX век” Д. Иванова постави въпроса за ролята на периодичния печат като форум на националната езикова политика. През XIX в. списанието, чиито редактори са последователно Д. Мутев, И. Богоров, Г. Кръстевич, Т. Бурмов, е трибуна за дискусии по книжовноезикови проблеми, свързани с устройството на книжовния език. Докладът на Ив. Харалампиев “Историята на езика и съвременният български правопис” насочи към проблема за необходимостта да се използват данните от историята на езика в кодификационната дейност. Синхронният анализ може да се окаже недостатъчен и тогава историческият подход е необходим като коректив. Без да се абсолютизира, той не бива да се свежда до традиционния правопис, а да се използва по-широко. В доклада се изложиха интересни примери за такъв подход. Б. Байчев представи свои наблюдения за някои вокални процеси от експериментално гледище. Отбелязвайки липсата на изследвания на фразеологизмите в палеологичен аспект, М. Спасова анализира три фразеологични калки от Григорий Богослов. А. Петкова запозна аудиторията с материал от фонетиката на българските диалекти, в които се реализират вторични дифтонги, трифтонги и тетрафтонги без съответствия в книжовния език. Д. Цонева и Е. Недкова предложиха съпоставителен анализ между фонемните системи на български и сърбохърватски език.

Най-голям брой доклади бяха представени в секция "Граматика на българския език". С. Петрова предложи преглед на класификацията на съчинителните съюзи в осем основни граматически труда с оглед на различията в синтактико-семантичната характеристика у отделните автори. Със своите наблюдения по проблема за "Едносъставните изречения в синтактичната концепция на Л. Андрейчин" ни запозна П. Радева, осмисляйки концепцията на Андрейчин като надстрояване на завещаното от преходниците и в парадигмата на съществуващите схващания, разработени в общи трудове и специални монографии. Изхождайки от тезата за асиметрия в съставното изречение, М. Георгиева анализира функцията на подчинителния съюз *докато*. Б. Милчева проследява задълбочаването при вникването в природата на отстъпителното отношение в българската граматическа литература. И. Сабова предложи анализ на глаголните конструкции с характеризираща функция като част от изключително разнообразните и разпространени в езика изречения за характеристика. В доклада си "Словообразуването — важен въпрос в езиковото строителство" Й. Маринова анализира съвременните прояви и активизиращите се тенденции в областта на словообразуването — композиция, абревиация, суфиксация, разчленената номинация и др. Безспорен интерес за аудиторията представляваше докладът "За граматическата функция на *ще/няма* в съвременния български език" на един от най-изявените съвременни изследвачи на глаголната проблематика П. Пашов, който защити тезата за изразяването на предположителна семантика от конструкциите с *ще* и *няма* в употреби, различни от футуралните. М. Попова предложи едно обяснение на многозначността и синонимията в системата на глаголните времена, разглеждайки двете явления като свързани с асиметрията на езиковия знак. В своя доклад "Бъдеще време в миналото в граматическите трудове на проф. Л. Андрейчин" Хр. Пантелеева открие влога на Л. Андрейчин за изследването на кондиционала, който отбелязва негови основни белези. Ж. Събева анализира употребата на условно наклонение в съвременната му стилистична специализация. К. Колева представи наблюденията си за образуването на фамилни имена чрез суфиксация от топонимна основа. Д. Атанасов се спря на отношението между морфематичната основа и семантиката при думите с наставка *-ник*.

В секция "Лексикология" бяха изнесени общо девет доклада. В. Кювлиева засегна интересната тема за "Речникът в творческия път на П. Р. Славейков". Съставителят на "Български притчи" е имал амбицията за нормативен речник, обхващащ 80 000 думи, отказвайки се от модела на Караджич за диалектна основа. Е. Пернишка представи "Речникът на българския език" в развитието на българската граматика и семасиология" с неговите приноси — в подхода към лексикалната семантика и съчетаемост, към връзката между лексикално и граматично значение, към семантиката на наречията, съществителните, представките и т. н. Д. Даskalова говори за възможността за семантична неутрализация на антонимията във фразеологични единици или по-голям текст. Л. Стоичкова предложи своите наблюдения за "синтактичната деривация" и лексикалното значение на относителните прилагателни имена. В. Въртов изнесе доклад, посветен на малко изследвана тема: "Езикова старина

в българската фразеология". Авторът разглежда български фразеологизми със старинни морфологични и лексикални елементи. Р. Русев разглежда начините за образуване на повторни названия на персонажите в художествената проза на Д. Димов като характеризиращи езиково-стилистичното майсторство на писателя. В своя доклад "За метонимията в семантиката на думите *мишца* и *мишница*" Ж. Колева, като прилага системен подход, анализира в синхронен и диахронен аспект семантичната структура на двете думи. Като прави преглед на семантичните омоними в "Български тълковен речник", М. Парлузова излага своята концепция за критериите за определяне на семантичните омоними като езиково явление.

Секция "Стилистика" започна своята работа с доклада на М. Димитрова "Българските глаголни времена в текст", който бе насочен към функционирането на глаголните форми в аористната, сегашната, преизказната и умоваклучителната система за разказ. К. Цанков в доклада си "Л. Андрейчин за българския речев етикет" оглежда произведенията на изтъкнатия ни езиковед в "благородната и патриотична дейност" на езиковите бележки във връзка с речевия етикет и посочва редица примери, когато Андрейчин се спира на етикетните формули и тяхната правилност и уместност. Е. Гърнев анализира езика на държавно-политическите документи от времето на тоталитаризма, изказвайки тезата, че в тях "дискурсът се разпада". М. Илиева предложи своите наблюдения за показателните местоимения като идентификатори на синонимни фрази, сравнявайки ги с употребите на определителен член и изтъквайки по-богатата им функционална натовареност. К. Стоянов се интересува от функционирането на имперфектните форми в художествения стил, а М. Тишева — от употребата на съществителните в научния стил с оглед на работата с чужденци. Й. Пъшев проучва индивидуалните сравнения в писмата на И. С. Тургенев. С. Гърдев предложи анализ на разговорни конструкции, характеризиращи се със самостоятелна семантична функция на числото на глагола, разширяване на дентацията на личните имена и пр.

И през двата дни от работата на конференцията след докладите се провеждаха разисквания и дискусии, които за съжаление нямаме възможност да представим тук.

Стефан Гърдев